

Zajímají nás taková témata, která s sebou nesou určitý problém, říká ředitel ostravské galerie PLATO

E15.cz, 24.6.2018

Marek Pokorný působil v devadesátých letech jako výtvarný kritik. V letech 2004–2012 byl ředitelem Moravské galerie v Brně a od roku 2013 je ředitelem PLATO Ostrava, platformy pro současné umění, která v dubnu letošního roku otevřela své nové unikátní prostory v budově bývalého hobbymarketu Bauhaus. Bavili jsme se nejen o budoucnosti tohoto projektu, ale i o roli umění ve veřejném prostoru a o jeho propojení s politikou.

Svůj celoroční cyklus výstav jste pojmenovali Dočasné struktury. Doposud se galerie PLATO poměrně často stěhovala, začínali jste v bývalé industriální oblasti Dolních Vítkovicích a poté jste působili na Českobratrské ulici v malých prostorách bývalé prodejny textilu. Od 11. dubna jste otevřeli veřejnosti nové prostory v architektonicky jedinečné budově bývalého hobbymarketu Bauhaus. Galerii plánujete přesunout do nedaleké budovy bývalých jatek, kterou chce město rekonstruovat. Jak moc dočasné tedy tyto struktury budou?

Počítáme s principiální dočasností našeho působení v konkrétním místě. Postupně proto vzniká několik funkčních zón, které tady budou jenom po určitou dobu a jejichž povaha zahrnuje fakt, že budou zlikvidovány a jednou odtud zmizí. Jestli to budou čtyři roky, pět let nebo šest let, to nedokážu v tuto chvíli odhadnout.

Podle optimistického scénáře by mělo město rekonstrukci jatek dokončit někdy do roku 2021 nebo 2022. To je náš horizont. Pokud bychom tady měli setrvávat dalších 15 let, tak předpokládám, že jedny dočasné struktury budou nahrazeny dalšími a budova projde důkladnou rekonstrukcí. Stávající objekt totiž není jak po ekologické, tak energetické stránce v natolik dobrém stavu, abychom o něm jako o sídle galerie uvažovali na dalších 50 let.

V brzké době má ve vašem minulém působišti na Českobratrské ulici vzniknout kancelář pro dočasné užívání budov v rámci projektu Refill, který se po vzoru jiných evropských měst snaží legislativně prosadit dočasné užívání stávajících prázdných budov. Získali jste své současné prostory také v rámci tohoto projektu?

Projekt Refill Ostrava je dlouhodobá iniciativa města, která se zabývá dočasným užíváním nevyužitých prostor ve městě. My jsme v rámci projektu znázorňovali dobrý příklad toho, jak se to může dělat. Nicméně nebyli jsme jeho součástí. Do situace, kdy využíváme prázdné objekty a místa ve městě, jsme se dostali jednak z vlastního rozhodnutí odejít z Dolní oblasti Vítkovic, jednak s vědomím perspektivy finálního prostorového zázemí v jatkách. S Refillem jako projektem jsme ve spojení, ale neřešíme nic konkrétního.

Vědomě se dotýkáme konkrétních společenských postojů, které jsou na vzestupu a s nimiž se nedokážeme smířit

Řada vašich výstav a instalací nějakým způsobem pracuje s veřejným prostorem. Spousta z nich působí velmi angažovaně. Jako jeden z příkladů by se dala vyzdvihnout prosincová výstava Heroic vs. Holistic . Do jaké míry umění může a má být – z pohledu vás jako teoretika – kritické k současné společnosti a systému?

Umění je nejpozději od poloviny 19. století z principu kritické, ať už je to kritičnost vedená z konzervativních pozic nebo třeba z pozic radikálního levicového aktivismu. V moderní době je umění vždycky nějakým způsobem vázáno na politiku a každá umělecká výpověď, byť se tváří sebevíc nezaujatě nebo čistě umělecky, zaujímá určitou pozici v rámci mocenské struktury. Nenaděláme nic. Umění bude vždycky kritické nebo alespoň politické.

Umělci dnes vnímají svou tvorbu jako způsob takového vztahování se ke světu, který je angažovaný nebo kritický k některým aspektům globálního ekonomického a politického řádu. A my jsme tady nejen od toho, abychom umělcům poskytli potřebný prostor pro uskutečnění svých záměrů a abychom šli vstříc tomu, jak současné umění se svou kritikou společnosti vypadá, ale také my sami jako instituce, nebo lidé, kteří tu instituci tvoří, máme nějaký názor na svět – a ten rozhodně není neutrální.

Tím, jak postupujeme, i přes jakousi pozitivitu tohoto našeho počínání, je v našem programu a v našich aktivitách přítomna určitá kritická vrstva. Svým apriorně pozitivním přístupem k umělcům se například distancujeme od způsobu chování celé řady jiných, nám formálně podobných institucí.

Angažované téma neřešila jenom výstava Heroic vs. Holistic. Například v dočasné struktuře Garden of the Future, na níž se významně podílejí umělec Matyáš Chochola a zahradní architekti z Atelieru Partero, zohledňujeme environmentální problematiku velmi silně přítomnou právě v Ostravě. Jde o zahradu, která nemá ten fingovaný aparát vzrostlých krásných rostlin, kde se cítí všichni dobře, ale naopak ji stavíme na principu pěstování sukcesivní vegetace, která teprve vytváří základ pro další regeneraci celého krajinného prostředí a celkovou rekultivaci krajiny.

Zkrátka nás zajímají taková témata, která s sebou nesou určitý problém. Estetický, politický, institucionální. A my s nimi pracujeme průběžně.

Vedle tradičních výstav, dají-li se tak ve vašem případě vůbec nazvat, pořádáte také edukační programy pro školy. Budou pokračovat i nadále?

To je jedna ze standardních součástí našich aktivit vlastně už od samotného počátku, kdy jsme byli grantovým projektem placeným z městských peněz. Poměrně velká část našich aktivit se už tehdy týkala edukačních programů pro všechny typy škol – od základního stupně po střední školy. Je to běžný standard, který poskytujeme, tak jako jiné analogické instituce.

Jediný rozdíl je v tom, že se snažíme hledat nějaké nové cesty a formáty aktivit, které můžou vzdělávací proces přiblížit tomu, jak uvažují a fungují současní umělci. Vycházíme tedy spíš z praxe současného umění než z nějaké metodické stránky výchovně-vzdělávacího procesu. Vedle aktivit určených žákům, studentům a

organizovaným skupinám ze škol nabízíme i celou řadu dalších typů programů, v jejichž podtextu je téma vzdělání nebo informovanosti a také sebekultivace.

Pořádáte také řadu přednášek a koncertů. Počátkem dubna u vás diskutovali například ústavní soudkyně Kateřina Šimáčková s politologem Ondřejem Slačálkem. V květnu přednášeli v PLATO ředitelka londýnského Institute of Race Relations a expertka na současný rasismus a krajně pravicový extremismus Liz Fekete. Také jste pozvali redaktora kulturního čtrnáctideníku A2 Jana Bělíčka. Jakým způsobem své hosty vybíráte?

Dle toho, jak jste to vyjmenoval, je patrné, že se náš výběr drží určité linie. To je v relativně krátkém čase linie úvah a diskuzí týkajících se společenského angažmá a témat, která řešíme jako jedinci a občané bez ohledu na to, zda jsme součástí umělecké komunity, anebo ne. Vědomě se dotýkáme naprosto konkrétních negativních společenských nálad a postojů, co jsou na vzestupu a s nimiž se nedokážeme smířit. Vedle toho je zde ale také řada přednášek, které se týkají teorie – jak vypadá a funguje současné umění, jak přemýšlí umělci. Program pro veřejnost vnímáme jako stejně hodnotnou součást našich aktivit.

Nerad přenáším osvědčené modely z jednoho místa na druhé

Spousta galerií začíná a končí u vystavování známých autorů. Dává PLATO šanci také mladým umělcům? Spolupracujete nějakým způsobem se studenty místní Fakulty umění Ostravské univerzity?

PLATO je městská instituce pro současné umění. Nejsme ani start point, ani pop up. Garantujeme, že to, s čím se u nás návštěvník setká, má jasnou kvalitu a význam. Pokud u nás vystavují umělci, kteří jsou ještě studenti, tak tady vystavují ne proto, že jsou studenti, ale protože jejich tvorba nebo jejich umělecké myšlení přináší specifickou kvalitu. Současné umění je samozřejmě primárně věc mladší generace – jsem zřejmě nejstarší v celé instituci – a logicky zde proto ukazujeme tvorbu řady umělců právě na začátku kariéry. S nimi nespolupracujeme proto, že jsou mladí, ale protože jsou potenciálně zajímavými autory.

Na druhou stranu naše aktivity míří na studenty uměleckých škol v Ostravě. Nabízíme jim příležitost dostat se do kontaktu s myšlenkami a uměleckými postavami, které jsou pro ně důležité. Občas spolupracujeme i na nějakém projektu, loni to byl například Vánoční strom a ten jsme připravovali ve spolupráci se studenty grafického ateliéru Text | Forma | Funkce z Fakulty umění Ostravské univerzity.

Příští rok nás ale čeká výročí 100 let od založení německého Bauhausu, významné umělecké školy. Naše dramaturgie se proto bude snažit nově přečíst to, co Bauhaus zejména v prvních letech své existence vnesl do uměleckého školství. Budeme tedy jednat s Fakultou umění či se střední uměleckou školou o intenzivnější spolupráci, která by se týkala právě uměleckého vzdělávání, a část programu v příštím roce bude výslovně zaměřena na studenty (nejen) uměleckých škol.

V rozhovoru pro deník Ostravan.cz jste řekl, že máte ambici mířit v Evropě do první ligy. Čerpáte inspiraci v zahraničí? Jaké autory byste rád do PLATO v budoucna přivezl?

Kam jinam bychom měli mířit? Typ instituce, jakým jsme, se musí stát rovnocenným partnerem pro obdobné galerie jinde ve světě, které patří k těm nejzajímavějším a nejsledovanějším. Nějaké vzory máme, ale jejich způsob práce není přenositelný. Každé město, každá umělecká scéna a situace má své specifické parametry. Navíc hrozně nerad přenáším osvědčené modely z jednoho místa na druhé.

Můžu samozřejmě přenést zkušenost z Lund Konsthall, Palais de Tokyo nebo Nottingham Contemporary, což jsou inspirativní instituce, ale proč? Dělat v Ostravě švýcarskou Kunsthalle, která bude vystavovat hvězdy, znamená jenom přidat další štaci pro něco, co s místem nesouvisí a najdete to všude ve světě. Reagujeme na to, co nabízí Ostrava jako velmi komplikované město prostřednictvím umělců a kurátorů, kteří jsou podle nás schopni jiné perspektivy, z níž se můžeme sami na sebe podívat.

Autorů, co bych tady chtěl vidět, je spousta, ale nejdůležitější je důvod, proč konkrétního umělce vyzveme ke spolupráci. Není to jeho proslulost. Možná, že pro výstavy ve zrekonstruovaných jatkách budeme muset vsadit i na hvězdy. Je to ale relativní. Celá řada umělců má opravdu světovou pověst a jejich kvality a místo v pomyslných dějinách umění jsou nezpochybnitelné, ale v Praze, Brně či Ostravě neznamenaají nic. Třeba ve srovnání s Kájou Saudkem. Můžu jich vyjmenovat dvacet a nikdo se tady nebude chytat. Ani takový Gerhard Richter v Národní galerii neměl takovou odezvu, jak by Německo čekalo.

Důležité je, že všechny umělce, kteří projdou PLATO Ostrava, se vyplatí sledovat i v budoucnu, což se nám několikrát potvrdilo. Autoři, s nimiž pracujeme, pro nás buď vytvořili své zatím nejdůležitější dílo, nebo se do několika let jejich práce ocitla na výstavách přitahujících globální pozornost. Už jenom z těchto důvodů má smysl zajít se podívat na to, co tady děláme.

Zdá se, že tým vybírající autory a projekty pro PLATO, má velmi slušný odhad. Příkladem mluvícím za všechny je naše spolupráce s Romanem Štětinou, jejíž výsledek byl poté prezentován ve Spike Islandu v Bristolu, což je velmi zajímavá britská instituce pro současné umění, a teď na podzim bude highlightem pro Moving Image Department ve Veletržním paláci v Národní galerii. Ostravané tak jako první mohli vidět u sebe doma něco, co se následně stává zásadním uměleckým dílem v mezinárodním kontextu.

Na co byste návštěvníky PLATO v blízké době rád pozval?

Na všechno. Prostor a to, co nabízí už teď, je dostatečně zajímavé. Moje přání je, aby se sem lidé vraceli ne proto, že se nutně musí podívat na nějaké umělecké dílo, ale proto, že jim to prostředí a zázemí, které nabízíme, umožňuje chovat se úplně jinak než v jiných galeriích.

Zdroj:

<https://www.e15.cz/the-student-times/zajimaji-nas-takova-temata-ktera-s-sebou-nesou-urcity-problem-rika-reditel-ostravske-galerie-plato-1348085>